

Interview med Hans Henrik Cohn

Åbent fortæller Hans Henrik Cohn her Bent Blüdnikow om sin barndom i København, besættelsestiden, om flugten til Sverige og tiden efter hjemkomsten. Han erindrer religionens betydning i hjemmet og for sin skolegang, krigens konsekvenser for den tyske del af familien og jødeaktionen i oktober 1943.

Af Bent Blüdnikow

Purim 1933 med Georg og Naftalis familier. Fra venstre stående: Inger, Hans Henrik, Bent Arnheim, Erik Arnheim og Henning Cohn. Siddende fra venstre: Herluf, Carl Herman og Annelise.

Interview med Hans Henrik Cohn

Hvor og hvornår er du født, Hans Henrik?

Jeg er født den 11. januar 1927 i København. I Kronprinsessegade 46. Jeg havde fire søskende. En bror og tre søstre. Min bror var Herluf, og mine søstre hed Inger, Annemargrethe og den yngste Emilie, kaldt Mille.

Hvem var dine forældre?

Min far hed Georg, og min mor hed Elfriede. På min fars side kom de til Danmark i 1700-tallet fra Tyskland. Min far og mor blev gift i 1924, og hun kom fra Tyskland fra en lille by ved navn Kitzingen am Main i nærheden af Würzburg. Hendes far var *chassen*, altså sanger, i synagogen, der blev ødelagt i 1938, men den blev genopbygget. Jeg ved ikke, hvordan mine forældre fandt hinanden, men både min far og hans bror Naftali søgte kvinder i Tyskland. De var jo begge meget religiøse, og de kunne åbenbart ikke finde brude i Danmark. Min onkel Naftali fandt også en brud i Tyskland, der hed Minie. Men jeg ved ikke, hvor hun kom fra.

De var meget religiøse?

Ja, i høj grad. Vi overholdt mange religiøse bud og tilhørte absolut den meget religiøse del af jøderne. Min far var med til at starte den religiøse menighed, der hed Machsike Hadas, der holdt til i Ole Suhrsgade.

Holdt de oprindeligt til i den religiøse menighed i Læderstræde, før Machsike Hadas blev dannet?

De boede ikke i Læderstræde, og det er rigtigt, at der fra gammel tid var en synagoge der. Min far havde tre søstre. En hed Jenny, og hun blev gift med Felix Arnheim. Den anden hed Clara og blev gift med Moses Bamberger. Den tredje søster, Paula Heiman, boede i Sølvgade. De to familier boede i Læderstræde 5, men jeg tror ikke, min far kom i den religiøse synagoge dér, men det gjorde hans to søstre.

Så din far brød ud af den store menighed?

Ja, for min far og hans bror Naftali syntes ikke, at de var religiøse nok i Krystalgade. Ja, faktisk havde min far og hans bror et stykke tid deres egen synagoge i Kronprinsessegade 46, hvor vi boede. Der betalte de folk for at komme, for ellers kunne de ikke samle de 10 mand til en *minyán*, som krævedes for at holde

gudstjeneste. Jeg kan huske nogle af de mænd, der kom, men jeg husker ikke navnene. Men det var folk, der senere gik ind i Machsike Hadas. Jeg tror, de fleste af dem kom fra Rusland.

Din far var et anerkendt medlem af samfundet. Han og Naftali var jurister, og din far fik en vigtig rolle i Udenrigsministeriet. Hvordan vil du beskrive dit barndomshjem?

Vi var meget isolerede. Min far havde stort set ingen omgangskreds. Han havde ingen venner. Han gik meget op i arbejdet i ministeriet og at skrive bøger, og han og vi så Naftali og hans familie. Men ellers så vi ingen, og det var meget ensomt. Han var meget intellektuel og skrev bøger om jura og politik. Vi børn kom ikke i Carolineskolen, og derfor fik vi ikke en jødisk vennekreds. Jeg blev sendt i en privatskole, og som religiøs jøde var det ikke rart. Jeg blev mobbet. Til gymnastik var det en pinsel, for jeg gik med *arba kanfoth*. Det var et bedesjal, som jeg altid skulle have på under tøjet. Og det gav jo anledning til almindelig mobning af de andre drenge. De undrede sig meget over mig.

Hvilken skole var det?

Den hed Finn Tulinius Skole ved Trianglen på Østerbro. Det var ikke en rar tid. Jeg husker det som meget ubehageligt, og at jeg blev forfulgt. Min skolekammerat Erik Grün, der også var jøde, men kom fra en mindre religiøs familie, husker, at jeg sad med kalot på, når jeg skulle spise. Tænk engang i en sådan skole, hvor de fleste var kristne drenge, at se en så fremmedartet type. Jeg kan ikke selv huske, at jeg sad med kalot, men det kan være rigtigt. Jeg var ikke med i religionstimerne, og jeg var ikke i skole lørdag.

Mange jødiske børn kom i Sankt Petri Skole, der var en tysk skole. Hvorfor kom du ikke der?

Jeg ved det ikke, men der var faktisk fire jødiske drenge i min klasse. Det var en skole for bedre folks børn. I min klasse var der Ove Nathan, der senere blev rektor for Københavns Universitet, Erik Grün og John Metz.

Hvad med dine søskende?

Min bror blev sendt i Krebs Skole, og mine tre søstre gik i Ingrid Jespersens skole. Det var lidt spredt fægtning. Min far bestemte alt. Min mor talte dansk, men når mine for-

Fødselsdagsfest 1937. Stående fra venstre: Stuepige, Minie Cohn, Elfriede Cohn, Georg Cohn, Clara Bamberger (søster). Næste række fra venstre: Hans Henrik, ukendt, ukendt, Inger Cohn (gift Königshöfer). Næste række fra venstre: Niels Bamberger, ukendt, Henning Cohn (død ved selvmordsaktion), Herluf Cohn, Annelise Cohn (død ved selvmordsaktion), ukendt, ukendt, ukendt. Sidende fra venstre: Ukendt, Bjørn Bamberger, Carl Herman Cohn (død ved selvmordsaktion), ukendt, ukendt, ukendt.

ældre talte om noget, vi ikke måtte forstå, så talte de tysk. Hun var 20 år yngre end min far, så hun var ganske ung.

Din far blev en uhyre vigtig medarbejder i Udenrigsministeriet, og det var ham, der forhandlede Danmarks store internationale aftaler om søterritorier igennem. Han steg i graderne og blev såkaldt minister – altså ikke en politisk betegnelse, men en betegnelse for de højeste embedsmænd? Ja, det er rigtigt. Han spillede en vigtig rolle og havde tæt samarbejde med Udenrigsministeriets vigtigste folk, blandt andre Niels Svenningsen, der blev departementschefstyrets leder under krigen.

Georg og Naftali stod vel tæt på hinanden?

Ja, det gjorde de, og Naftali og hans familie kom til *shabbes*. Han havde seks børn. Hvad der skete, var

meget mærkeligt, for han døde i 1937. Vi ved ikke, hvad der skete, for ingen sagde noget. Min far sagde aldrig, hvad der egentlig skete, så jeg gætter ud fra de ganske få udsagn, som jeg fik.

Men hvad skete der så?

Vi fik aldrig noget at vide. Hvis vi spurgte om Naftali, så sagde min far, at han var ude at rejse. Jeg fik så at vide siden, at de havde et hus ved Sejerøbugten – et sommerhus. Naftalis kone var dybt ulykkelig med seks børn. Hun var en meget nervøs person, kan jeg huske. Hun var så i huset ved Sejerøbugten, men tog ind til deres lejlighed i København med de tre ældste børn. De boede på Esplanaden, og der åbnede hun for gashanerne, og de døde alle fire. De ligger alle fire begravet i Møllegade på Nørrebro.

Interview med Hans Henrik Cohn

Og der blev aldrig sagt noget?

Ikke et ord, men de tre yngste børn kom så til os og blev en tid opdraget hos os. Jeg anede intet, og min mor fortalte siden, at aviserne skrev om det. Vi boede i Kronprinsessegade i en kæmpe lejlighed. Børnene hed Helen, Ingrid og Erling og var de tre yngste af min onkels børn.

Hvordan var det at få tre nye familiemedlemmer?

Jeg så dem kun til måltiderne. Jeg gik i skole hver dag, og jeg havde så meget at lave med religionsskole. Og jeg skulle gå til fægtning og dans og klaverundervisning, så jeg havde ikke tid til noget som helst.

Du gik i skole indtil 1943?

Ja, men jeg skiftede skole til Øster Borgerdyds skole, hvorfra jeg også tog realeksamen i 1943.

Familie 1930-1932. Stående fra venstre: Ansbacher (bror til Minie Cohn, bosiddende i Tyskland), Elfriede, Georg, Naftali og Ansbacher (bosiddende i Tyskland).

Var det bedre i den nye skole?

Det var lidt af det samme. Når man ikke kom til religionstimerne og ikke om lørdagen, så blev man mobbet.

Hvor stod du bar mitzvah?

Det var i Ole Suhrsgade, for vi kom ikke i den store synagoge i Krystalgade. Og jeg fik ikke venner i den jødiske menighed. Jeg tror også, at det spillede ind, at min far og min mor, som var tysk jøde, ikke brød sig om de russiske tilvandrede jøder, som jo ofte var fattige. Og i Carolineskolen var der jo netop ofte fattige russiske børn. Det spillede også ind. Jeg hørte således aldrig jiddisch, som ellers blev talt af russiske jøder. Det var først efter krigen, da jeg arbejdede i et pelsfirma i Stockholm, hvor de alle sammen var østjøder, at jeg hørte jiddisch.

Besættelsen kom den 9. april 1940. Hvordan oplevede du den?

Jeg var 13 år og havde stået *bar mitzvah*. Vi boede i Rungsted, min far havde købt en villa i Vallerød i Rungsted, og jeg tog toget ind til Østerport hver dag. Jeg kan huske den morgen den 9. april, da jeg kom ud af huset, så jeg de tyske flyvemaskiner. Folk snakkede om, hvad der skete. Toget standsede ikke på Østerport Station, men først på Nørreport. Så gik jeg fra stationen til skolen, og der så jeg tyske motorcykler med sidevogne og tyske soldater. Vi havde en flink klasselærer, og han snakkede kun om besættelsen.

Vidste I noget om i hjemmet, hvad der skete i Tyskland?

Min far talte meget om politik, og vi vidste godt, at det var alvorligt. Men han talte nu ikke konkret om faren, men han må have vidst meget, for han samarbejdede jo med udenrigsminister P.R. Munch og ministeriets ledende embedsmand Niels Svenningsen, og de vidste jo, hvad der skete. Og så var der en sag, der viste, at min far godt vidste, hvor alvorlig situationen for tyske jøder var. På et tidspunkt efter krystalnatten i 1938 var min mors to brødre Julius og Siegfried Bamberger, der boede i Tyskland, blevet taget af nazisterne og sad i kz-lejre. Min far fik lavet papirer i ministeriet om, at de skulle udleveres. Så sendte han en mand fra Udenrigsministeriet med fly til Tyskland. Ministeriets mand fremviste papirerne, og aktionen lykkedes, og de to brødre blev udleveret og bragt til Danmark. De boede i Fiolstræde.

Interview med Hans Henrik Cohn

Min mormor var stadig i Kitziger i Tyskland, og hende fik de også ud. Min mor ville hente hende i Gedser, men min mormor havde allerede taget skibet til Danmark, så de krydsede hinanden. Hun kom også til Danmark. Min morfar var død i Tyskland efter at være blevet overfaldet af nazister. Men hun var meget uheldig og blev taget af tyskerne og sendt til Theresienstadt. Så først "slap" hun ud af Tyskland for blot at blive taget af nazisterne her. Men hun overlevede Theresienstadt og kom siden hjem med De Hvide Busser.

Hvorfor blev hun taget?

Hun boede med sine to sønner. Og de to sønner flygtede begge til Sverige, men deres mor troede ikke på, at hun ville blive taget. Så hun nægtede at flygte, for det havde hun jo prøvet en gang før. Da hun kom tilbage til Danmark efter krigen, var hun ikke den samme som før besættelsen. Det var en sørgelig historie. Men historien fortæller noget om, at min far havde så meget indflydelse, at han kunne udvirke den slags.

(I Jakob Halvas Bjerres bog *Udsigt til forfølgelse. Det danske udenrigsministerium og de europæiske jødefølgelser 1938-1945* (2015) er der en omtale af Georg Cohn. Således står der, at Georg Cohn "gik i aktion for sin familie i Tyskland efter Krystalnatten. Først og fremmest gjaldt det svigerforældrene, som det lykkedes at skaffe indrejsetilladelse til Danmark. Den ene svoger var endt i Buchenwald, men efter at Cohn, via den kinesiske legation i Danmark, havde opnået udrejse til Kina, var han blevet løsladt, men trods indrejsetilladelse kom han ikke til Danmark, hvilket Cohn ikke forstod. Danmark ville altså ikke tage imod, og i 1939 strandede sagen på den bolivianske konsuls bord. Cohn hjalp desuden en kusines søn ud af Dachau og sørgede for, at de begge kom til England, den ene via Danmark. Han var tydeligvis gået i brechen for familien, hvor han egenhændigt førte forhandlinger med repræsentanter fra flere lande. I Cohns korrespondance med legationsråd Hoffmeyer fremgår det, at han havde kontakt til en række tyske jøder, som han forsøgte at være behjælpelig med udrejse").

Familiefoto. Fra venstre: Georg Cohn, Hans Henrik og Elfriede.

Så kom september 1943?

Min far vidste jo, at man kunne risikere noget. Flere kendte jøder som rabbiner Max Friediger, der blev taget af tyskerne og sendt til Horserødlejren. Men min far undgik foreløbig arrestation. En tid boede han hos naboer, og så kom han til Skodsborg Sanatorium, hvor han også overnattede. Han sørgede for, at jeg og min bror også boede hos naboer. Så jeg var ikke hjemme. I begyndelsen af september måned sørgede min far for, at jeg, min bror Herluf og to fætre, Erik og Bent Arnheim, skulle sendes til Sverige. De var lidt ældre end mig. Vi fik besked på at tage ind til København. Vi kom derind, og vi blev udstyret med meget tøj og meget i lommerne. Vi skulle være inde i Læderstræde 5 om aftenen, og det gjorde vi så. Så ventede vi der og om natten. Kl. 12.00 blev vi kørt ind til Knippelsbro, hvor der lå en fiskerbåd, som skulle sejle os til Sverige. Jeg tror, at det var en taxa, der kørte os, og foruden vi

Interview med Hans Henrik Cohn

fire drenge så var tante Paula også med. Hun skulle ikke sejle, men sørge for, at alt gik rigtigt til. Vi gik ned i fiskerbåden under Knippelsbro, men jeg så, at der gik en mand på kajen med en stor hund. Han så, at vi gik ned i båden, og Paula stod på broen og så til. Vi sad dernede sammenpakket i båden, og efter et stykke tid hørte vi skridt på dækket. Så dukkede der en politibetjent op med en pistol og spurgte, hvor vi skulle hen. Jeg svarede, at vi skulle til Rungsted. Han svarede, at det var da et mærkeligt tidspunkt at tage til Rungsted. Jeg svarede, at vi boede deroppe. Han troede ikke på mig, og så sagde han, at han ville undersøge det nærmere. Vi blev så taget op på broen, hvor der stod en gammel firkantet politibil, hvor vi fik besked på at kravle op. Min tante var helt fortvivlet og råbte, om de ikke kunne tage hende i stedet for. Det ignorerede de. Så blev vi kørt til en politistation, der lå på Amager og hed Under Elmene. Der blev vi forhørt, og de troede ikke på os. Vi sagde ikke noget om Sverige. Min bror var kun 12 år gammel, så han blev sendt hjem til Rungsted. Det blev jeg også lidt senere, og mine fætre blev ligeledes sendt hjem. Men ca. 14 dage senere blev vi kaldt ind til byretten, ikke min bror, men der fik vi domme. Jeg fik en dom på 60 dages betinget fængsel for forsøg på at flygte til Sverige, og mine to fætre blev sat ind i Vestre Fængsel. Jeg ved ikke, hvor lang tids dom de fik, men da jødeaktionen nærmede sig, blev de sluppet ud med de ord: "Skynd jer: Rejs til Sverige".

Det var et mærkeligt forløb. Kunne man tænke sig, at det danske politi ville beskytte jer, så tyskerne ikke fik fat i jer? Så det var en form for beskyttelse af Arnheim-brødrene at sætte dem i fængsel?

Det kan man ikke afvise, og hvis tyskerne havde fået fat i os, så var vi havnet i Theresienstadt. Men på den anden side var flugt i september jo illegalt og forbudt, så man fulgte loven.

Hvad sker der så?

Jeg tog tilbage til Rungsted. Min far boede på Skodsborg Sanatorium. Som højtstående embedsmand var han kendt af offentligheden, og han mente, at han risikerede at blive taget af tyskerne, ligesom andre prominente jøder var blevet taget og indsat i Horserød-lejren, så han gemte sig på sanatoriet. Den sidste lørdag før den 1. oktober

kørte en diplomatbil op foran villaen i Rungsted. En diplomat ved navn Wessel, som var en bekendt af min far, fortalte, at vi omgående skulle advare min far om den forestående aktion den 1. oktober. På grund af sabbat kørte vi ikke i bil, så min mor og jeg vandrede hele den lange vej til Skodsborg for at fortælle min far om situationens alvor. Dagen efter kom min far tilbage til Rungsted.

Og så kom jødeaktionen?

I oktober kom jødeaktionen, og vi var otte børn i huset og stuepiger. Min far havde bestilt to taxaer den 1. oktober, og så blev vi kørt til Hillerød, hvor vi boede nogle dage på et hotel ved torvet. Hotellet hed Kronprinsen og eksisterer endnu. Min mor var lys og så ikke jødisk ud, så næste morgen gik min mor til torvet og købte en avis, hvor der stod, at jøderne var blevet taget. Næste dag blev vi kørt med en hestevogn til Esrum Kro, hvor vi boede en nat, og derfra kom vi til Havreholm Slot, hvor vi alle sammen blev skjult i kælderen i tre-fire dage. Foruden os var der også to drenge fra familien Dessau. De var dygtige klaverspillere, og på slottet spillede de firhændigt. Frihedskæmperne havde fået ordnet, at vi kunne komme til Sverige. Den 7. oktober, og jeg glemmer aldrig den dag, kørte jeg, min søster og de to brødre Dessau til Hornbæk Havn. Der skulle vi mødes på en kro ved havnen. Der skulle vi alle samles, og så gik vi en efter en ud af den østlige mole ud til en fiskerbåd. Vi gik forbi to tyske marinesoldater, men de lod som ingenting. Vi gik ned i båden, og jeg spurgte en af fiskerne, hvordan det kunne være, at tyskerne ikke havde standset os. Så sagde han, at de havde fået smørrationeringsmærker og andet for ikke at sige noget. Vi var godt 14 mennesker i båden. Vi var os børn og mine forældre samt brødrene Dessau og et par til. Vi sad tæt sammen.

Hvordan gik overfarten?

Det gik fint. Vi sejlede et par timer, og så hørte vi motorstøj, og det var et svensk marinefartøj. Vi fik besked på at gå over på det svenske skib, og de sejlede os ind til Helsingborg, hvor der stod en masse danske jøder og tog imod os. Vi blev kørt til en lejr i Ramløsa, der ligger i nærheden af Helsingborg. Der overnattede vi, og i mellemtiden havde min far ordnet det, så vi kunne komme til Stockholm. Så allerede dagen efter

tog vi toget til Stockholm og kom ind i en lille religiøs synagoge i Biblioteksgatan. Bag synagogen boede vi et par nætter. Den danske ambassade i Stockholm havde fundet en lejlighed til os i Bromma. Vi var 10 personer og en lejlighed med tre værelser, så det blev lidt trangt. Der boede vi i et år, og jeg kom i gymnasiet. Det var mærkeligt, for jeg havde altid gået i drengeskoler, men her var det blandet. Og der var mange kønne svenske piger, så jeg kunne ikke rigtigt koncentrere mig om skolearbejdet.

Gik I i synagogen?

Det gjorde vi. Det var en befrielse for mig at være i Sverige. Min far arbejdede på den danske ambassade, og hjemme skrev han bøger. Jeg blev sat til at læse korrektur på hans skrifter. Men vi så stadig ikke andre fra det jødiske miljø. Men fordi jeg nu fik kammerater, var det ikke så slemt.

Hvad skete der i 1945?

Ved befrielsen rejste alle andre tilbage til Danmark, men jeg blev i Sverige. Det havde at gøre med militærtjenesten. Jeg boede på et værelse og fik arbejde i et jødisk pelsfirma engros. De havde indkøbere, der rejste rundt i verden, og jeg sorterede skind. Jeg blev der fra 1945 til 1949 og arbejdede. Jeg mødte også en svensk jødisk pige, som jeg blev kæreste med og senere giftede mig med. Hun hed Gun, som jeg mødte i den jødiske ungdomsforening. I 1949 rejste jeg tilbage til Danmark, og jeg savnede Danmark, selvom jeg havde det godt i Sverige. Jeg havde også dårlig samvittighed over ikke at være soldat. Min løn var heller ikke god, så jeg mistede ikke så meget. Så jeg vendte tilbage til mine forældres hjem, og da der var tvungen værnepligt, blev jeg menig. Jeg boede på kasernen i 10 måneder.

Du tilmeldte dig ikke den danske brigade i Sverige?

Jeg anede ikke, at den eksisterede. Min far sagde ikke noget om brigaden. Men så tog jeg tilbage til Stockholm og håbede, at Gun stadig var interesseret i mig, men hun havde fundet en anden. Så fik jeg arbejde i det jødiske skindfirma Hollander, som var blevet meget kendte under krigen. Fritz Hollander, som ejeren hed, stod bag omfattende hjælp til jøder i Europa, og hans kompagnon Norbert Masur havde endda mødt SS-lederen Heinrich

Familiefoto fra 1931. Fra venstre: Georg Cohn, Bamberger (morfar), Irma Bamberger (mormor født Schwarz), Elfriede Cohn. Foran: Hans Henrik og Inger.

Himmler i 1944 i et forsøg på at lave en aftale om at frigive jøder. Så disse skikkelser mødte jeg i mit arbejde, men de talte ikke om, hvad de havde været involveret i, men jeg vidste, at Masur havde mødt Himmler. Mit arbejde var at opkøbe skind og pels i Norden, så jeg rejste rundt i Norden, og skindene blev solgt videre til USA. Det var et kæmpe firma med filialer i mange lande. Og jeg frøs i Finland i 30 graders kulde, når jeg stod og udvalgte skind.

(Fritz Hollanders og Norbert Masurs indsats for at redde europæiske jøder fra det neutrale Sverige er veldokumenteret i den faghistoriske litteratur. Man kan læse

om disse svenske jøders indsats i bogen *Handelsresande i liv: Om vilja och vankelmod i krigets skugga* (1999) af Lena Einhorn).

Hvad så med den svenske pige?

Ja, hun blev skilt fra sin danske mand, og så fandt vi hinanden igen i 1963. Men før det arbejdede jeg altså i Hollanders firma til 1954. Det år rejste jeg sammen med en tyrkisk-jødisk arbejdskammerat. Han hed Isak Allaton og kom oprindeligt fra Istanbul. Han rejste tilbage til Istanbul, og vi fandt ud af, at vi skulle rejse sammen. I min lille Morris Minor kørte vi sydpå og nåede Rom og derpå sydpå og parkerede bilen i Napoli. Så sejlede vi med et skib til Istanbul. Efter en måned der rejste jeg fra Ankara til en lille by ved grænsen til Syrien og derfra med skib fra byen Mersin til Cypern og derfra til Haifa. Jeg blev to måneder i Israel og var fristet til at blive. Men jeg havde jo en bil stående i Italien, så jeg blev nødt til at rejse tilbage og hente den. Så havnede jeg igen i Danmark, hvor jeg arbejdede i en bilfabrik, hvor jeg sad på skadekontoret. Men jeg blev der ikke, for sammen med en jødisk ven, Nathan Diamant, rejste jeg til Canada i 1956. Vi sejlede fra Rotterdam og derfra videre til New York. Vi havnede i Toronto, hvor jeg fik arbejde i et stort varehus, hvor jeg arbejdede med at sælge skjorter. En dag jeg stod og solgte skjorter, var der telefon til mig. Det var min mor, der fortalte, at min far var død. Jeg havde tjent godt i Canada, så jeg havde ingen økonomiske problemer, så jeg rejste hjem uden at behøve at tænke på penge.

Hvad fandt du så på efter at være kommet til Danmark?

Jeg ville til Los Angeles, hvor min kammerat Diamant var flyttet hen. Men jeg så en annonce for Birger Christensens pelse, som havde en ny forretning i det nye SAS-hotel, og hvor de søgte en pelsmand som bestyrer. Og jeg fik stillingen og blev derfor i Danmark. Jeg havde i mellemtiden truffet den svenske pige Gun igen, og vi blev gift. Hun havde et barn. Der var det problem, at hun havde været gift før, og min mor mente derfor, at det var et problem, for jeg var *kohanit*, altså tilhørende præsteslægten, og ifølge Talmud må en *kohanit* ikke gifte sig med en fraskilt kvinde. Jeg rejste så til Israel og spurgte i overrabbinatet, om jeg ifølge jødisk lov kunne gifte mig med hende. I overrabbinatet sad tre skæggede herrer og

Hans Henrik i soldateruniform lige efter krigen.

sagde, at det kunne jeg ikke. Jeg rejste så til København og talte med overrabbiner Marcus Melchior, som sagde, at da hendes forrige mand havde været ikke-jøde, betød reglerne ikke noget, og at jeg roligt kunne gifte mig med hende. Det gjorde jeg så. Men ægteskabet holdt ikke, og vi blev skilt igen i 1970.

Hvor gik turen så hen?

Så rejste jeg tilbage til Israel, og jeg havde tænkt mig at blive der. Jeg boede først i Eilat, og det er jo svært at arbejde i pelsbranchen i Eilat. Siden flyttede jeg op til Netanya og senere til Herzlia. Jeg blev i Israel et par år. I 1972 tog jeg til Sydspanien. I et lokalt dansk blad så jeg en annonce fra Tjæreborg om et rejselederkursus. Det tog jeg og fik ansættelse hos Tjæreborg. Min chef mente, at jeg skulle være rejseleder i Marokko. Jeg sagde, at jeg ikke kunne arbejde i et arabisk land som jøde. Det afviste han, og så blev jeg rejseleder i Marokko i de næste mange år. Man kørte rundt i otte dage med

skandinaviske turister. På et tidspunkt holdt jeg op i Marokko, fordi en marokkaner sagde, at jeg skulle passe på med mine rejser til Israel, fordi de kunne mistænke mig for at være spion. Så blev jeg bange og holdt op, og derefter blev jeg rejseleder i Sydspanien. I alt var jeg i Spanien i 25 år, men rejste også ofte til Israel og til Danmark.

Hans Henrik Cohns søster har skrevet en bog på hebraisk om familiens historie, som i oversat udgave findes på Dansk Jødisk Museum. Desuden er der på museet et klausureret arkiv efter Hans Henrik Cohn.